

Murska Straža

Glasilo obmejnih Slovencev.

Uredništvo: Maribor, Cirilova tiskarna, Koroška c.
Upravištvo v Gornji Radgoni, Sp. griz 7, I. nadst.
Rokopisi se ne vračajo.

Izhaja vsak četrtek zjutraj in stane s poštino vred
za celo leto 30 K, za pol leta 15 K, za četrt leta
8 K. Posamezna številka stane 80 vinarjev.

Inserati: Ena petstolpna pettivrsta (prostor 3 mm
visok in 54 mm širok) K 150.
Pri večkratni objavi primeren popust.

Naša severna meja.

Razmejitvena komisija v Mariboru si je privoščila precej dolgi oddih. Antantni odposlanci so izza potovanja v Beograd krenili na Dunaj, da se predstavijo avstrijski vladi. V odgovor na pozdrav avstr. državnega tajnika je predsednik komisije, angleški polkovnik Craven zatrjeval, da komisija postopa strogo nepristransko. Japonski delegat major Nohamoči je bil odpoklican in je na njegovo mesto imenovan nek polkovnik. Vesti o imenovanju namestnika ponesrečenega italijanskega majorja Calma niso resnične, ker je Calma že precej okrevljal in bo ostal na svojem mestu. Razmejitvena komisija je te dni počela nadaljevati svoje delo. V sredo je na Košenjaku pregledala dosedanje tehnično delo ter določila točke za mejnike. Medtem so se vršila pogajanja med jugoslovansko in avstrijsko delegacijo glede razmejitve na mejni črti med Sv. Duhom in Muro, Avstrijska dele-

gacija je vstrajala pri zahtevah, ki so za nas nesprejemljive, vsled česar so se pogajanja razbila. Videti je, da avstrijska delegacija še vedno ni na jasnem, kako daleč sega moč in pravica razmejitvene komisije; baje zahteva mejo, ki bi bila v nasprotju z mirovno pogodbo. Za nas je desni breg Mure popolnoma nedotakljiv in Mura meja, ki je Avstrija na podlagi senžermenske mirovne pogodbe ne more in ne sme prekoračiti. Upamo, da bo prihodnje dni morala antantna delegacija spregovoriti odločilno besedo in pokazati svoje karte. Z določitvijo meje od Sv. Duha do Mure se bo razmejitveno delo zelo pospešilo. Obmejni Slovenci zahtevamo, naj se določevanje meje ne zavlačuje, ker sedanji položaj nanaša škodo obmejnemu prebivalstvu to in onstran demarkacijske črte.

Tedenski pregled.

Maribor, 20. oktobra.

Po lepih jesenskih dneh so se pojavila znamenja zgodnje zime. Na gorah je padel sneg. Mraz in ledeni dež tiščita k tlom. Ljudje, ki se pečajo z vremenskimi prerokbami, trde, da bo imel november belo zimsko suknjo. Našim kmetom bi bilo ljubše, če bi se rajši grel na soncu, kakor pa se v ledeni kuti izprehajal po polju. Jesenski pridelki še niso vsi pod streho. Mnogo težav dela dobava drv. Kako bo letos s kurjavo, o tem se razmišlja ne le na kmetih, temveč zlasti po mestih. Če bo zima zgodnja, bo marsikogar zatekla v neprijetnem položaju. Premoga je malo in cena se vedno viša; še dražja in redkejša reč so drva. Z mrzlo jesenjo nastopa problem kurjave, a za njim pa tudi problem razsvetljave in prehrane. Mraz požene ljudi v stanovanja in tu se vedno bolj razgalja današnja beda. Važno postane vprašanje obleke. Kmeti stariši že ugibajo, kako naj oblečejo svoje šolarje. Tudi odraslim je treba kaj toplejšega za zimo. Cene manufakture so v zadnjem času zopet narasle. Dohodki so se skrčili na skromno mero. V vinorodnih krajih je vinska kupčija zaostala, ker vse čaka na višje cene. Kmetje tožijo, da so cene žita in živine prenizke. Delo se ne izplača, ako se človek ne more obleči in dostojno preživeti. Delavstvo zahteva znižanje žitnih cen. Delavec (duševni in telesni) mora obupati, ako draginja ne pade. Cenejši kruh, cenejša obleka, cenejša kurjava — vse te potrebe se najbolj občutijo v pozni jeseni, ko počne zima kazati svoje rogove. Začenja tudi doba stavk in vsakovrstnih kriz. Na Angleškem so te dni pričeli stavkati premogarji. Zahtevajo višje mezde in cenejši premog. Na videz si to dvoje nasprotuje, toda delavske množice vedo, da preje ne bo prišlo do boljših razmer, predno se kapitalistični krogi ne sprijaznijo z manjšim zaslužkom. Na Češkem, v Pragi, so se pa vršili draginjski izgrebi po ulicah. Vse se pripravlja na dolgotrajno zimo.

Pred zimo hočejo rešiti tudi jadransko vprašanje. Italija se boji zime. Njeno podnebje ima sicer južni značaj, a v teh mesecih je navadno največji križ s prehrano. Množice so nezadovoljne in jih je treba kakorkoli pomiriti. Eno izmed učinkujočih sredstev bi bila aneksija zasedenega ozemlja. A vlada je ne more proglasiti, dokler je med Italijo in Jugoslavijo toliko nerešenih vprašanj. Rimska vlada upa, da bo sporazum z Jugoslavijo izpadel po njenih načrtih. Upajmo, da se bo vseeno vstela. Kraj pogajanj še ni določen. Naši delegatje bodo danes zvečer odpotovali v Benetke. Zunanjega ministra Jr. Trumbića bo spremljal ministrski predsednik dr. Vesnić in finančni minister Stojanović. Ministrski svet se je opetovano bavil z navodili, ki jih dobe naši odposlanci za pogajanja. Kaj natančnejšega pa ni znano.

Na Koroškem je položaj vedno jasnejši. Naše čete, ki so zasedle glasovalno cono A, so dobile ukaz, da morajo zapustiti koroška tla. Plebiscitna komisija prevzame upravo glasovalnega ozemlja v la-

sne roke. Naše orožništvo in uradništvo ji bo podrejeno, dokler celo ozemlje ne preide pod avstrijsko upravo. Sklep glasovalne komisije je formalno pravilen, mi se mu moramo udati, dokler si nismo v svesti zadostne fizične in pravne moči, da se mu upremo. Vprašanje je, ali bi vzdržali pod težo te odgovornosti. Naš notranji položaj je zelo težaven; na mejah imamo edino zaščito v mirovni pogodbi. Nasilstva koroških Nemcev nad slovenskim prebivalstvom so nekoliko ponehala. Navzlic temu se pa mnogo naših ljudi pripravlja, da zapusti nesrečna koroška tla. Nar. svet za Koroško je izdal poziv, naj po možnosti dalje vstrajajo. Mirovna pogodba jamči za zaščito manjšinskih pravic. Posebna koroška deputacija se je pod vodstvom deželnega predsednika dr. Brejca predstavila regentu in mu predložila spomenico o nemških sleparstvih pri plebiscitu. Žal da je tudi potrjen plebiscit — veljaven.

Važnega pomena za ureditev naših odnosov do Avstrije je izid volitev v Avstriji. Volitve so se vršile pretečeno nedeljo za narodno skupščino in hkrati za štajerski deželni zbor. Pokazale so, da je avstrijsko ljudstvo sito socialno-demokratske vlade in da se hoče vrniti k svojim starim tradicijam. Pri volitvah so si namreč priborili največje število mandatov krščanski socialci. Dobili so 89 mandatov, socialni demokrati pa samo 66. Velenemci so proučili z 21. kmetijsko stranko s 4. Vprašanje je, ali se bodo krščansko-socialna stranka zvezala z vsenemško. Vsenemci so sicer svobodomiselnega svetovnega naziranja, ali Nemci bolj nego mi vpoštevajo interese naroda in države, pa je verjetno, da bi bili obe stranki v principu za zvezo, ki bi omogočila dosego kakega velikega cilja. Z zmago krščanskih socialcev je zmagala nemška nenaklonjenost slovenskim državam, zlasti Jugoslaviji in Čehoslovaiški. Znano je dovolj, da je krščansko-socialno časopisje tekmovalo svobodomiselnim, da pred nemškim ljudstvom pokaže našo državo kar v najslabši luči.

Značilno je, da avstrijski komunisti niso dobili niti enega mandata, dasiravno so vporabili vsa agitacijska sredstva za volilno borbo. Razmere na Dunaju so še vedno tako slabe, dabi oni, ki sodi nemško delavstvo po naših nezadovoljnih kamunistih, stavljal glavo, da bodo komunisti dobili večino glasov. Vest, da so bili tako silno poraženi, daje tudi nam Jugoslovonom mnogo misliti.

V Avstriji in v Nemčiji so vojne rane že precej zacelile. V obeh državah imajo sicer slabe prehranjevalne razmere, draginjo, visoke davke, oddajo premoženja, izvršitev težkih mirovnih pogojev, torej v splošnem vse slabše kakor pri nas. Toda to so samo rane na koži; nevarnejše so one notranje, ki se kažejo v razpoloženju najširših ljudskih množic. Zakaj ljudstvo je nosilec naroda in države, ne pa polja, travni in tovarne, ki so brez ljudstva brezpomeni in mrtvi kapitali. Te notranje poškodbe so torej začelne že bolj nego pri nas. Socialno zatirani sloji uvidevajo, da se po ruskem vzorcu ne da zlomiti nemškega

kapitalizma, ki je preveč trden in kompliciran, da bi ga ubila boljševiška nagajka. Nemški delavec ne mara izdati svojega naroda in svoje države, noče porušiti lastne hiše, kakor je to storil ruski tovariš, ki nima sedaj ne naroda ne države in tudi — internacionalne ne. Nemški delavec čuti, da je treba internacionalno graditi s smotrenim razvojem svojega lastnega naroda.

Današnje Slovanstvo kaže tudi v tem oziru veliko slabost. Kakor se človeka, ki je slaboten, lažje in hitreje primejo razne bolezni, tako se tudi Slovanstvo bori z boljševizmom, ki sili med ljudsko množico, da zastrupi še ono malo državotvornost, ki je imamo Slovani po svojem značaju. Rusija se vedno bolj razkraja. Že zadnjič smo poročali, da je morala priznati neodvisnost dveh novih slovenskih držav. Pred sto leti so bili vsi Rusi, zdaj so Beli Rusi in Ukrajinci. Drugi narodi se spajajo, slovenski pa drobe. O ruskem boljševizmu sodijo, da se ne bo dolgo vzdržal. Zadnje tedne so se pojavili v večjih mestih upori, ki jih sovjetska javnost sicer taji, ali naglica, s katero je Rusija sklepala mir s Poljaki, je bila dovolj sumljiva. General Wrangel še vedno prodira. Velika nesrečna Rusija ne bo našla tako kmalu miru in počitka.

Misli k porazu na Koroškem.

Jugoslovensko vojaštvo zapušča Koroško. Ura di se selijo. Slovenski trgovci in obrtniki odhajajo. Neredki koroški domačin rajši poveže culo in gre, kakor da bi postal suženj Nemcev in janičarjev.

Da, končano je. Bitko smo izgubili. Več kot 15.000 naših je ostalo v ujetništvu in ti se ne vrnejo nikdar več pod skupno streho. Kdo je krivec poraza? Kakor po vseh takih ali podobnih polomih, opazamo tudi pri nas, da javnost hoče najti krivce. Kakor vedno, tako tudi sedaj govore razdraženi živci in zbegana domišljija. Morda so krivci prav blizu, kar z roko bi segli po njih, toda v tej zmedbi jih nikdo ne opazi. Končen izid vsega iskanja, ugibanja in natolcevanja je, vendarle spokorno priznanje, da največji del krivde odpada na naše splošne razmere. Ker pa te razmere niso nič drugega, kakor mi sami, je krivda na nas vseh. Naše nervozno razpoloženje pa se ne more zadovoljiti s to preveč enostavno obtožbo. Tako se sučemo v omotici, kakor človek, ki je butnil ob zid in ne more razumeti svojega napol nezavestnega stanja.

Kmalu se bodo pojavili klicarji — trobentači in bodo zatrobili: Na nova pota! Popravimo, kar ni zamujenega! Tudi to je običajen pojav, ki nastopa redno po vsakem polomu. Klic: Na nova pota! Je po zvoku mnogoobetajoč, po zmislu pa samo dokaz, da je kriza prestana, solze posušene, rane obvezane. Pričenja se staro življenje in klicarji bodo obrnili druge strune.

Na nova pota gre počasi poedinec, še počasneje množica. Na nova pota se ne kolesari, temveč stopa korak za korakom. Da pride narod na nova pota, mu je treba v odločilnih dneh njegove zgodovine velikih idealov in velikih moči. Vsi narodi in vse države, ki so jih usodepolne ure zatekle brez velikih idealov in brez velikih moči, so bili zapisani smrti. Dokler je stara Grška imela svoje bogove, svojo umetnost in svoje duševne velikane, je z lahkoto kljubovala barbariskim močem Vzhoda. Ko ji je filozofija vzela bogove, domača politika umetnost in pravna lahkomi selnost vodilne značaje, je bila oropana vsega in je nastopila neizprosno pot nazaj. Narodi ki so bili obdarjeni z velikimi ideali in velikimi močmi, so preneali tudi največje krvavenje svojih žil, prebili vse težave in celo trenutni poraz jim je bil navsezadnje v korist. Pokazali so, da vodi pot do zvezd preko trnje — per aspera ad astra — toda verovati se mora v zvezde.

Naš narod je stopil v najusodepolnejšo dobo svoje zgodovine brez velikih vzorov in brez velikih moči. Moral je najprej preživeti večletno vojno, ki je oslabila njegove telesne in pravne moči, in šele v

popolni izžerpanosti svojih sil je ugledal velik ideal — Jugoslovanstvo. To je bilo dele njegovega trpljenja, njegove mrznje in sovraštva, njegove negotovosti — dele, kakor ga ni pričakoval. Preveč je bil izmučen, preveč zmedene pojme je imel o svetu in o sebi, da bi blagoslovljeto srečno uro.

Sama akademija, kaj ne? Priznam, da je tudi meni zoprno lepobesedno čevkanje o filozofiji, če me je sosed okradel, pretepel in osramotil ter mi ne priznava pravice do življenja. Išči mo rajši krivce... Kdo je kriv, da izgubljamo po osvobojenju kos za kosom lepe domače zemlje, da nas je vedno manj, da nikjer ne dosežemo polnega uspeha?

Ideal je bil pred nami, skozi omotico vojne izžerpanosti ga je gledal ves narod, kakor večernico skoz tanke oblačke. Pa kaj so storili z njim? Pustimo teorije in stopimo na trda tla našega javnega življenja.

Male ljudi je bilo pri nas, ki se ne bi veselili narodne svobode in ujedinjenja. Dasi ravno je na ljudstvu se ležala vsa teža vojne, križali se vsi mogoči vplivi, se borilo suženjstvo s svobodo, gospodar z hlapcem, laž z resnico itd. — vendar so najširše ljudske množice v bistvu dobro razumele veljkansko pridobitev, ki je je bil deležen ves narod z osvobojenjem. Kaj so pa storili naši vodilni možje? Na mesto, da bi narod dvignili in opogumili za veliko dobo, ki je stala na pragu, so se bolj zmedli zmedene pojme, še bolj zvalili na ljudstvo težo vojne, še bolj razvneli suženjski nagon, še več uslug napravili laži. Slepomislili so prav z vsem: s svobodo, z ujedinjenjem, z ustavo, z valuto in po vrsti naprej. Strankarski boj se je razvnel in oslepil oči narodnim voditeljem. Pokazalo se je, da velikih mož sploh nimamo. Imamo le malenkostne ljudi, ki se trudijo, da bi postali veliki.

Radi tega nismo več spoznali ne sebe ne zunanjega sveta. O vsem smo imeli posebne pojme. In če smo v tem omotičnem tavanju občutili kako bolečino, smo poslati še bolj zmedeni, razdraženi in še manj.

Volilno gibanje.

Vedno živahnije postaja volilno gibanje. Kmalu bodo objavljene volilne liste vseh strank, ki nameravajo samostojno nastopiti. Približno se lahko premeri moč posameznih skupin.

V Sloveniji bo brez dvoma najmočnejša Slovenska ljudska stranka. Naše ljudstvo ve, da je ta stranka vedno in povsod zagovarjala njegove zahteve, zastopala njegove potrebe in delala nesebično za njegov blagor. Slovenska ljudska stranka je s svojim združeništvom rešila slovenskega kmeta gospodarskega poloma. Brez združeništva bi naš narod morda že podlegel gospodarsko močnejšemu Nemcu, ki je obvladal vsa pota in imel na razpolaganje vsa sredstva da nas na ta način ugonobi. Poslanec Kmetijske zveze so trdno stali na kmetiskem programu in storili vse, kar se je dalo storiti v avstrijskem državnem zboru in v štajerskem deželnem zboru. Ko se je med vojno zopet sestal avstrijski parlament, sta dr. Krek in dr. Korošec zbrala krog sebe vse jugoslov. poslance, ki so v lepi slogi delovali za edino rešitev slovenskega naroda — osvobodjenje in ujedinjenje. Znano je, s kako vneto je stranka nastopala proti revizicijam. V novi državi se je takoj postavila na stališče pametne avtonomije. Takrat so planili vsi po nji, toda čez dve leti se je pokazalo, da je bilo njeno stališče pravilno. Kolikor se je le dalo, je Slov. ljudska stranka storila za koristi slovenskega kmeta, viničarja in delavca. Bila je vedno v ožji zvezi s srbsko radikalno stranko, katere ima največ pristašev med kmetiskim prebivalstvom. Težave so bile takoj v začetku, prav posebe še pa zadnje mesece naravnost ogromne. Država še nima mej in ni tudi na znotraj trdna. Ustavodajna skupščina bo morala rešiti celo vrsto življenjskih vprašanj našega ljudstva in naše zemlje. Stranka je razvila širok program za nadaljnje delo, ki smo ga že objavili v našem listu. Volilne priprave v stranki so jako živahne. Ljudstvo se v velikih množicah udeležuje strankinih shodov, podrobna organizacija je razporejena v sleherni slovenski vas. Volilna lista bo imela večino kmetiskih kandidatov, zastopani pa bodo tudi delavci in srednji sloj, ker stranka ne stoji na stališču razrednega boja, marveč skuša vse sloje in stanovse združiti na skupnem temelju prave krščanske demokracije.

Samostojna kmetijska stranka ostaja daleč v ozadju, dasi bo v posameznih krajih pridobila precej glasov, ker bodo vsi bivši demokrati kmetijskega stanu glasovali za njen program.

Jugoslovanska demokratska stranka bržkone ne bo okrevala od zadnje krize, ko je iz njenih vrst izstopila večina kmetov, ki so osnovali Samostojno, ter mlajša inteligencija, ki ni mogla dalje sedeti v družbi starih kapitalistov in vojnih dobičkarjev in je po češkem vzorcu ustanovila Narodno socialistično stranko. JDS se bo vzdržala k večjemu med meščanstvom.

Ši v svojih mislih in dejanjih. Strankarski boj nas je pripravil ob to, da nismo imeli v najvažnejših dneh pravega parlamentarnega življenja, da smo bili država brez državljanov. Toda to ni bilo najhuje. Cutili smo, da bi bilo treba zelo močne volje, ki bi se vsilila vsem ostalim, da bi jih zajela v novi državni krog. Torej — diktatura! Ampak nismo imeli diktatorja, ki bi rekel: Tako bodi v začetku! Videli smo pa, kako mali ljudje na državnem krmilu segajo po diktatorskem biču, ne z namenom, da bi obvarovali državo, temveč da bi z otročjim veseljem osvrknili svojega političnega nasprotnika. Nikogar ni bilo pri nas, ki bi gojil državni idealizem; vse polno pa jih je bilo, ki so — v državnem interesu blatili pred ljudstvom ideal države in izpodkopavali njeno avtoriteto.

Na ta način smo prišli tako daleč, kakor v Levstikovem Norotanu: imamo svet narobe. Imamo narodnjake, ki so proti državi; podle rovarje, ki so oboževalci državnega absolutizma; monarhiste, ki so republikanci; militariste, ki so anarhisti; dobrodušne meščane, ki so revolucionarji; zagrizene kapitaliste, ki so za boljševizem; kramarje, ki so filozofi, filozofe, ki so verižniki, kmete, ki se bore za večje posestvo na komunistični podlagi; velike Srbe, velike Hrvate in velike Slovence, ki bi radi imeli samostojno veliko državo, če ne bi trčili drug v drugega in če bi jim antanta priznala njihovo — nevtralnost v svetovni vojni.

Dovolj je teh misli. Končno so vse lepe misli in vsa spoznanja kakor jesensko listje. Veter ga prinaša in zopet zaveje dalje na blatna tla. Ostanejo samo stara, razdrapana, blatna pota in jesensko nebo nad nami. Naš mali slovenski narod ni razumel svoje zgodovine. Le počasi mu prihaja spoznanje, a pride prepozno. Na nova pota, kamor ga po porazu vabijo kričavi klicarji — trobentači, ne bo mogel dospeti pravočasno. Primorcev ni več pri nas. Korošci so odšli. Koliko nas je ostalo in kdo od nas ve, kaj hočemo? Manjka nam velikih idealov in velikih mož, to je vse.

Jugoslov. socialno-demokratska stranka je, kakor znano, razcepljena v manjše skupine, od katerih imajo znatno moč komunisti, ki bodo nastopili s samostojno listo. Odkar se je vrnil iz Amerike strankin voditelj Etbin Kristan, raste moč JSDS. Pod Kristanovim vplivom se je stranka postavila na republikansko stališče. V vrstah komunistov se zbirajo ljudje, ki niso zadovoljni z ničemer na svetu in hočejo čimprej popolen polom vseh dosedanjih socialnih in gospodarskih naprav. V tej stranki je mnogo zagrizenih slovenskih janičarjev, ki so slaba reklama za internacionalno. Narodno socialistična stranka bo nastopila s samostojno listo. Na Stajerskem bo njen nosilec znani tržaški politik dr. Of. Ribar. S stranko bodo šli v prvi vrsti begunci iz zasedenih krajev.

Na Hrvatskem vlada stara zmeda pojmov in idej. Najmočnejša stranka bo najbrž Hrvatska zajednica, ki nima nobenega enotnega pozitivnega programa, stranka, ki ve samo, kaj noče, njene zahteve se pa vzgubljajo v megleni nejasnosti. Demokratska stranka ima precejšnjo moč po mestih. Nosilec njene liste bo znani Svetozar Pribičević. Hrvatska pučka stranka je v nekaterih krajih, zlasti v Sremsu, zelo trdna in njena zdrava organizacija se razpleta od dne do dne globlje med kmetisko ljudstvo. Radičeva in Frankova stranka posežeta tudi v volilno borbo, v ta namen iščeta zaveznice. Mogoče bo šla na limanice Hrvatska zajednica, ki je v svoji breznačelnosti pripravljena za vsak kompromis, ki pripomore njim ljudem do moči. Socialni demokrati so razcepljeni še bolj kakor pri nas. Zelo močna je komunistična stranka, ki pa ima že tudi menda sedem različnih skupin.

V Srbiji bo v glavnem dvoboj med radikalno stranko in med demokrati. Radikalci so se po zadnjem velikem zborovanju mnogo prtdobili. Večina srbskih kmetov bo volila z njimi. Socialni demokrati spadajo med manjšinske stranke, katerih je v Srbiji cela vrsta, med njimi tudi takozvana republikanska partija.

V Bosni in Hercegovini ima volilna borba bolj plemenski in verski značaj, kakor pa politični. Radikalci stoji iz plemenske mrznje do Hrvatov še vedno na velikosrbskem programu, radi tega tudi hrvatske stranke prehajajo v ekstre. Muslimani tvorijo močno skupino, ki ima zelo omejen politični program.

V Vojvodini se opaža med Sokei in Bunjevci močno gibanje za krščansko ljudsko stranko. Močna je tudi radikalna stranka, ki je že pod Ogrsko imela večino za seboj. Demokrati si v tej pokrajini šele iščejo tal, a bodo tudi važen politični činitelj, ker bodo imela mesta precej besede.

temveč s stališča gospodarsko-političnih razlik, ki jih more izenačiti le dolgo skupno življenje in k skupnemu cilju stremeči razvoj.

Nekdo je značil za bistvo hrvatskega vprašanja — agrarno vprašanje. S tem, kako se bo rešila agrarna reforma, je v zvezi cela vrsta najvažnejših kulturnih, gospodarskih, socialnih in političnih problemov. Hrvatska je res tipična agrarna zemlja, ki kaže močen vpliv vzhoda. Kakor po vseh vzhodno-evropskih deželah — Rumuniji, Poljski, Rusiji, Madžarski — najdemo tudi na Hrvatskem dobro ohranjene sledove fevdalizma, ne samo v gospodarskem, temveč tudi v politično-kulturnem zmislu. Gospodarsko so se ohranili ti sledovi v velikem številu malih kmetij in malem številu velikanskih veleposestev. Ukinjenje fevdalnega razmerja med ljudstvom in grajščaki, t. j. prva agrarna reforma, je imelo to posledico, da so kmetje sicer prišli do lastne zemlje, toda živeli so razmeroma v večji gmojni odvisnosti in v večjih gospodarskih stiskah, kakor poprej. Na Ruskem je nekoliko let po „osvobojenju“ mnogo kmetov zahtevalo, naj ostane vse „pri starem.“ Nepopolna agrarna reforma je zamorila upe kmeta in njegovih idealnih prijateljev iz vrst izobraženstva, a grajščaki so rajali veselja. Oni so ta pojav razlagali na ta način, da so veleposestva v življenju držav in narodov tako važen in neizogiben pogoj, kakor n. pr. vojaška bramba. Ruski kmet pa je v svojem srečutju čutil, da so ga pomješčiki ogoljufali, samo da ni vedel najti pravega izraza tem čustvom in je postal top, apatičen.

Hrvatska je taka malokmetijsko-veleposestniška dežela. Po neki statistiki iznaša število takozvanih: „patuljastih“ gospodarstev (0—5 oralov) 44.23%, ali po površini 8.46%, število malih kmetij (5—20 oralov) pa 47.30%, ali po površini 41.46%. Srednjih kmetij (20—200 oralov) je samo 8.33%, vseh gospodarstev in veleposestev (čez 200 oralov) le 0.14%. Mala kmetijska gospodarstva so tedaj po številu v ogromni večini (91.53%), po površini pa v manjšini. Srednja in velika gospodarstva zavzemajo pa preko 50% celotne površine.

„Patuljasti“ posestniki (največ 5 oralov zemlje) so navadni kmetijski proletarci, navezani v svojem obstoju izključno na srednje in velike posestnike. Mali kmetje (do 20 oralov) so pa tisti agrarni reveži, ki zapuščajo svojo lepo zemljo in se selijo čez morje, ki delajo v tujih plavžih in tovarnah, ali pa životarijo doma od milosti — Zida. V mnogih krajih (v Liki, Krbavi, deloma v Hrvatskem Zagorju in drugje) je zemlja tako slaba, da tudi srednjemu kmetu pri 20—50 oralih zemlje trda prede.

Agrarna reforma, ki stoji pred nami, pa bo samo pomnožila število „patuljastih“ in malih kmetij. Kaj pa, če se ponovi, kakor na Ruskem, da bodo novi gospodarji še bolj nezadovoljni in kljub lastni zemlji — dalje od zemlje, kakor sedaj?

Prva stopnja agrarne reforme, kakor jo je spoznalo ljudstvo iz besed kraljeviča-regenta Aleksandra: „Zemlja bodi last onega, ki jo obdeluje“, je razlastitev dosedanjih veleposestnikov. Da se bo ta prva stopnja dosegla, o tem ni nobenega dvoma. Velik korak k razlastitvi je že storjen; veleposestnik-grajščak ne razpolaga več prosto s svojo zemljo in ne bo dolgo, pa bo tudi pravnoveljavno razlaščen. Agrarna reforma je torej že obračunala z grajščaki v tistem trenutku, ko smo jo sprejeli v program. Toda agrarna reforma ni zgolj razlastitev veleposestnikov in razkosanje njihove zemlje; nad tako reformo bi bili razočarani i kmetje i vsi drugi sloji, grajščaki pa bi se smeli veseliti. Agrarna reforma je latinska beseda; mi bi jo lahko prestavili: preustroj poljedelstva, preosnova kmetijskega gospodarstva. Kdor hoče kako reč preustrojiti ali preosnovati, t. j. reformirati, ne bode napravil iz slabega še slabše, ampak iz slabega boljše in najboljše. Tako je tudi agrarna reforma preustroj priznana slabih poljedelskih razmer v boljše razmere; odprava veleposestniškega stanja je samo le del preustroja, nikakor pa ne bistveni del. Agrarna reforma mora poseči globoko v narodnogospodarske, socialne, politične, kulturne in državnofinančne razmere. S tem, da posega tako vsestransko in globoko, re sme splošnega stanja razkrojiti, temveč preustrojiti na boljše. Radi tega je vprašanje agrarne reforme v njenem pravem smislu res temelj in izhodišče ne le vseh problemov agrarne Hrvatske, temveč cele agrarne Jugoslavije. To bistveno vprašanje pa se je osredotočilo ravno na Hrvatskem, kjer so se bolj nego v Sloveniji in Srbiji ohranile vse sledi starega agrarnega sistema in kjer je to vprašanje tako v celoti, kakor tudi v svojih sestavnih delih najbolj pereče.

Razen gospodarskih je zapustil fevdalizem tudi kulturno-politične sledi. Hrvatski kmet po večini še vedno črpa svoje nazore o svetu in življenju iz preteklosti. To pomeni: on misli konservativno, drži se starih šeg in navad, težko umeva spremembe razmer in goji globoko nezaupanje do vsega novega. Ni čuda, če je nastal nekak prepad med narodom in njegovim izobraženstvom, med deželno in mestom, med kmetom in „kaputašem.“ Hrvatsko izobraženstvo pač ni nikdar iskalo pravih in odkritesrčnih stikov z ljudstvom in ta njegov greh je rodil nešteto ljudskih napak. Po vpadanju fevdalne moči so se hitro dvignila mesta, ki so vsled narodnega gibanja sprejela hrvatski značaj. Toda to meščanstvo ni imelo in nima še danes zmisla za demokratično kulturo in razumevanja za ljudske potrebe. Ljudstvo ni moglo opustiti svojega strahu pred prejšnjimi grajščaki; ni videlo v oblastih in uradnikih ustavni način vladanja, temveč zgolj gospodarstvo novih ljudi. Kmalu se je prepričalo, da je bila tudi osamosvojitev kmeta nekaka

Agrarna reforma na Hrvatskem in pri nas.

Umljivo je, da se v zadnjem času mnogo govori o hrvatskem vprašanju. Bliža se konstituenta, ki bo posegla globoko v sedanje razdrapane razmere v mladi Jugoslaviji, dvignila marsikaj, preko česar se smo do danes hodili in vrgli med staro šaro več reči, ki so dozdej stale v oposredju. Da omenimo samo

eno: Ustavodajna skupščina bo odpustila grehe vsem onim, ki so od ujedinjenja sem zastopali stališče, da je strog centralizem škodljiv obstoju Jugoslavije, in da dober Jugoslovian ni istoveten s centralistom. Tako homo mogl še dalje govoriti o srbskem, hrvatskem in slovenskem vprašanju, ne v plemenskem smislu,

gospodarska „komedija“, ker večina gospodarjev ni mogla živeti; selili so se v tujino, ali pa so padali v pest kakor nalašč pripravljenemu Židu in drugim njemu podobnim oderuhom. Hrvatski kmet je postal top kakor njegov ruski tovariš. Vzroki so, kakor vidimo, precej enaki. Tam in tu so se po mestih odpravile spone fevdalizma, na deželi pa so obstojale dalje in sicer v gospodarskem ter v politično-kulturnem oziru.

Današnje razmere na Hrvatskem samo potrjujejo to stališče. Hrvatski kmet je nezadovoljen, se upira oblastim in kaže globoko mržnjo do „gospode.“ Znane debate v Narodnem predstavništvu so vrgle precej luči na te razmere in pojasnile marsikateri vzrok. Takrat so se drugod čudili, zakaj hrvatski kmet ne razume nove države, zakaj toliko veruje brezvestnim hujšakom in se da zapeljati k dejanjem, ki nasprotujejo interesom njegove ožje domovine. — Vzroki, da je hrvatsko ljudstvo premalo svobodoljubno, ali pa da si razlaga svobodo v popolnoma napačnem zmislu, leže ravno v tem, da med njim še vedno živi politično-kulturni fevdalizem.

Agrarna reforma, da se zopet vrnemo k temu bistvu hrvatskega vprašanja, mora tedaj odpraviti sledi fevdalizma na gospodarskem in politično-kulturnem polju. Ali naj novo in poslednje kosanje in drobljenje velikih zemljiških kompleksov samo poveča število malih gruntarjev, ki bodo čez nekaj let prav tako bežali v tujino ali pa ječali pod dolgov, kakor njihovi stari tovariši? Ali je vsa rešitev v tem, da ima nekoliko stotin proletarskih družin lastno zemljo? In če se na račun veleposesniške zemlje poveča nekoliko malih kmetij, da bo zagotovljen vsaj njihov obstoj, ali bo s tem pomagano splošni kmetijski nevolji?

Kakor povsod, tako je tudi na Hrvatskem agrarna reforma brez povišanja produkcije nezmišljena, rakova pot v slabše razmere. Več in boljše pridelati — v tem tisti jedro resnične agrarne reforme.

Kmet je velemoč, ker njegovo delo prehranjuje vse druge sloje. Dokler so to velemoči predstavljali veleposesniki, je kmet samo delal in garal kot živina, nikjer pa ni prišel do veljave. Danes pa postaja kmet več ali manj zaveden socialni činitelj. Zato ima tudi važne socialne naloge. Kmet mora pridelati kar največ ne le radi tega, ker si s tem zboljša svoje gmojne razmere, temveč tudi zato, ker na ta način koristidružbi, državi in vsem slojem; ker podpira s svojim delom splošno blagostanje.

Izvesti agrarno reformo ne pomeni tedaj samo: razlastiti veleposesnike in dati njihovo zemljo malim gruntarjem. Osvobojenje kmeta in zlasti še hrvatskega kmeta leži v temeljiti zemljiški reformi, v preosnovi in izboljšanju obdelave zemljišč in načina kmetijskega gospodarstva. Pota in sredstva, ki vodijo k resnični, popolni agrarni reformi, ki more edina zadovoljiti steber našega naroda in jugoslovanske države, našega kmeta, so mnoga in različna. Bilo bi preobširno, ako bi v tem članku razpravljali o njih. Potrebno je, da se na Hrvatskem s smotreno agrarno politiko izbrišejo vsi sledovi fevdalizma, da se narod dvigne kulturno in sprijazni z zahtevami nove dobe. V tem smislu mora delati vlada in vsa javnost, posebej še pa izobraženstvo. Buržoaska kultura je dovolj pokazala svoj škodljivi učinek. Demokratizacija javnega življenja in energično pobijanje nepismenosti utira pot agrarni reformi. V šolah mora zavladati nov duh in širi naj se zlasti gospodarska izobrazba. Le na ta način bo hrvatski kmet premagal svojo otupelost in stopil iz ozračja politično-kulturnega fevdalizma. Ko bo uvidel, da je glavna ost agrarnega vprašanja v tem, da se zemlja obdeluje intenzivno in ne ekstenzivno, bo tudi gospodarsko osvobojen in ne bo mu treba bežati čez morje. Spoznal bo velikansko važnost in nujno potrebo združništva, ki mu bo stavilo na razpolaganje sredstva za intenzivno izkoriščanje rodovitne domače zemlje. Konec bo židovskemu oderuštvi in mržnji do „kaputašev“ bo izginila sama po sebi, ker bo meščanstvo zavrglo buržoasko kulturo istočasno, kot kmet fevdalno.

Pri nas v Sloveniji in v Srbiji ni razdelitev veleposesniške zemlje preveč pereča, ker prevladuje tu srednji posestnik in ker je le malo fevdalnih sledov. Radi tega pa agrarna reforma ni nič manj važna tudi za nas. Slovenci bomo morali posvetiti vso skrb razvoju našega kmetijstva, ki bo v bodočnosti najbrž opustilo pridelovanje žita, ker bo spoznalo, da tudi srednja kmetija ne reši pred pasivnostjo, in se bo po vzgledu male Danske oprijelo živinoreje ter intenzivne, racionelne gojitve onih rastlin, ki služijo industriji. V Sloveniji ima tedaj uspešna agrarna reforma drugačen obraz kakor na Hrvatskem. Naš kmet je že zdavnaj premagal politično-kulturni fevdalizem; naše meščanstvo, kolikor smo ga imeli do zadnjega časa, ni moglo vsled pritiska nemške in laške raznarodovalne politike izgubiti organskega stika s kmetom, t. j. z najširšimi ljudskimi plastmi. Pri nas je precej zmisla za združno delo in za društveno organizacijo. To nam daje nade, da bomo kmalu našli pot k pravi agrarni reformi in preustroju naše kmetijstva na način, ki bo najbolj odgovarjal značaju naše dežele in nas ščitil pred gospodarskimi krizami. Trenutno — po vojni — je naš kmet v slabem položaju. Mnogo se jih pripravlja na tuje, ostali gledajo s skrbjo v bodočnost. Razdelitev veleposesniške zemlje na Slovenskem bo imela tako malo vpliva na kmetijske razmere, da v javnosti sploh ne računamo več z njim. Zato pa smemo upati, da bo pri nas agrarna reforma posegla še globlje, nego v drugih deželah naše Jugoslavije, zakaj rečemo lahko, da smo od vseh prispeli najdalje in da imamo vse pogoje, da dovolimo na našem kmetijstvu korenit preustroj, ki bo vse

naše gospodarsko, kulturno in socialno življenje postavil na nova tla.

Ker umevamo agrarno reformo v mnogo širjem zmislu, kakor kriče o nji razni agitatorji, ki v rešitev tega vprašanja zgolj v razlastitvi in razkosanju veleposesniške zemlje, je po našem mnenju pogubno, ako nekatere politične stranke proglašajo agrarno reformo za politično geslo, ki si z njim pridobivajo pristašev. Agrarna reforma je velevažno vprašanje celega naroda in vse države; vprašanje, ki je — kakor rečeno — v zvezi s številnimi problemi vseh mogočih vrst. Najmanj so pa k temu zlorabljanju agrarne reforme upravičene stranke, ki stoje na kapitalističnem stališču in jim je resnični blagor ljudstva postranska stvar.

Agrarna reforma je globoka socialna reforma. Zato ji daje naša doba moč, ki bo zlomila vsak odpor in podrla vse ovire. B.

Tedenske novice.

Nemci priznavajo, da je Koroška po svojem narodnem značaju slovenska dežela. Preveč so si v sve sti svoje zmage, da bi še dalje skrivali resnico. Dr. Renner je v narodni skupščini priznal, da so večino glasov za Avstrijo oddali — Slovenci. Enaka priznanja so prišla zadnje dni iz ust mnogih nemških politikov, ki so se do plebiscita na vse kriplje trudili, da dokažejo izrazito nemški značaj glasovalnega ozemlja. Dr. Renner je šel še dalje. Dejal je, da je pridobitev slovenske Koroške nekako nadomestilo za za izgubljene nemške kraje v mariborskem in celjskem okrožju. Tej politični potezi ne manjka duhovitosti, dasiravno je danes brez pomena. Nemci kažejo s prstom na Slovensko Stajersko, češ, to je nemška dežela! V Mariboru, Celju in Ptujju so pred letom 1918 gospodarili nemški uradniki in njihovi renegatski priganjaki, radi tega naj bi segala avstrijska meja do Zidanega mosta. Kateri narod pa je v pretežni večini, to bi priznali na Dunaju in v Gradcu šele takrat, ko bi spravili slovensko Stajersko v svojo malho. Zopet bi se oglašil dr. Renner in bi dejal: Dobili smo pokrajino s slovenskim prebivalstvom. Imamo še pravico do Kranjske, ki je tudi nemška dežela, o čemur se lahko vsakdo prepriča v kočevskem okraju. Toda Kranjsko prepustimo Italijanom v zameno za Južni Tirol, ki je skozi in skozi nemški. Dr. Renner in tov. hoče s posebno lahkoto spraviti Slovence s sveta. Dobro da nima moči, kakor tisti svetopisemski junak, ki je ustavil solnce. Če pa je stezal prste po tujem, so Rennerju doma izpodmaknili sedež.

Ne varajmo se. Nekateri slovenski listi so nas pričeli tolažiti z mnenjem praškega dnevnika „Narodni Listy“, ki piše, da je imel plebiscit na Koroškem zgolj informativen značaj in da bo posebna komisija ozemlje s slovensko večino prisodila Jugoslaviji, ono z nemško večino pa Avstriji. Ta vest je zopet nekoliko pogrela slovenski optimizem. Menimo, da smo se varali dovolj in da je že čas za trezno presojanje in hladni račun. Primera med koroškim in tješkim glasovalnim ozemljem ne drži, ker na Tješinskem sploh ni prišlo do glasovanja. Položaj je bil podoben koroškemu: nobena stran ni bila gotova zmage. Nemiri, ki so zadnje tedne pred odločitvijo rastali v Tješinu, niso nič preveč vzburili ne poljske ne češke javnosti in tudi v Parizu jih niso štel v zlo. Diplomati je sami namignili, da bi bilo bolje, ako bi sploh ne prišlo do glasovanja. To se je tudi zgodilo. Tješinsko so precej pravično razdelili med Poljake in Čeha. Za koroško glasovalno ozemlje so pa meje v splošnem že določene in mirovna pogodba izrečno pravi, da se Jugoslavija odreče vsem pravicam do glasovalne cone A, če plebiscit izpade povoljno za Avstrijo, ali pa obratno. Nasloj antantnih krogov povdom zasledbe cone A po jugoslov. vojaštvu in njih odločna zahteva, da izročimo upr. oblasti plebiscitni komisiji, priča dovolj jasno, da vstraja antanta do piteče natančno na določenih mejah pogodbe. Potemtakem ni upanja, da bi se to izpremenilo nam v prid, vzvzemši morda kako prazno rektifikacijo pri poznejši določitvi definitivne mejne črte.

Samoodločbo za Spodnje Stajersko zahteva list „Deutsche Grenzwatch“ v svoji zadnji izdaji, ko poroča o izgreduh v Mariboru. Pri tem hinavsko obrača oči k antanti, češ, pomagaj tudi tu. List pozablja, da je samoodločba že izvršena. Znano je, da je Slov. Stajerska še v senci avstro-ogrskih bajonetov oddala največ glasov za jugoslov. deklaracijo. Mirovna pogodba z Avstrijo je samoodločbo Slovencev, ki so se ujedinili s Srbi in Hrvati samo potrdila, a na mirovnih pogodbah sloni danes moč in oblast antante. Vse, kar se dogaja tostran jugoslovanskih mej, briga Ljubljano in Beograd, antanta pa le toliko, kolikor dopušča mirovna pogodba. Ker pa živi med nami par tisoč Nemcev, je mirovna pogodba tudi tem priznala polno samoodločbo. Izbirajo lahko med državljanskim Jugoslavije in Avstrije. Opicijske pravice ne odrekamo nikomur, zlasti še ne nezadovoljnim Nemcem v Mariboru. V Gradcu bi hoteli zavoljo samoodločbe teh naseljenecv potvoriti samoodločbo ogromne slovenske večine. Nemci hočejo povsod izjemne pravice! Nadržnost „Herrenvolk“ še ni mrtva!

Banditska slava ne mine. Iz Radgone nam poročajo: Tukajšnji slovenski zdravnik dr. St. se je moral preseliti v Jugoslavijo, ker v pranjemski Radgoni ne bi imel miru. Pretečeni petek je dal spraviti svoje pohištvo na radgonski kolodvor, kjer je ostalo čez noč v plombiranem vagonu. Naenkrat se pa vagon vname in pohištvo je postalo žrtev plamena. Po mestu so se ljudje zlorado muzali, o kaki neizgodi pa

ni vedel nihče. Ker pa je gotove ljudi vendar pričelo skrbeti, da dr. St. ne bo te nesreče mirno sprejel, so poslali na kolodvor posebno uradno komisijo, ki je dogodek natančno preiskala in dognala, da ne gre za požig, temveč je požar zakrivila iskra, ki je slučajno padla iz lokomotive skozi neko odprtino (!) v vagon. Kakor je videti je nemška čast zelo po ceni. Menimo, da zadeva ne bo zaspala in bo tudi dotična komisija poklicana na odgovor. Cuden je namreč slučaj, da zažge lokomotiva ravno vagon s pohištvom, ki je last pri radgonskih renegatih najbolj osovražene Slovenca! Znano je, da so nedavno načelniku postaje M. javno grozili s požigom njegovega pohištva, čemur se je izognil samo na ta način, da ga je spravil z vozovi čez Slov. gorice na sedanje službeno mesto.

Regent Aleksander pride v bližnjih dneh v Zagreb, kjer namerava ostati kakih 10 dni. Kraljevič je izrazil željo, da se ob tej priliki natančneje seznani s kulturnimi in gospodarskimi napravami Hrvatov.

Jugoslovanski klub je vložil na vojnega ministra spomenico o nedostatkih v naši armadi, zlasti o zapostavljanju in slabemu ravnanju z vojniki iz slovenskih krajev, ki službujejo na jugovzhodnih mejah Jugoslavije. V spomenici navaja več značilnih pojavov, ki so jih zakrivila razni mali in veliki komandirji in ki škodujejo ugledu naše države ter vzbujajo med prebivalstvom nezaupanje do armade. Skrajni čas je že, da vojni minister te nedostatke odpravi.

Vpoklicli k orožnim vajam so ustavljeni. Vse rezerviste, ki se opravljajo orožne vaje, morajo pristojne vojaške oblasti v času od 27. oktobra do 3. novembra odpustiti. Odlok vojnega ministra se upira na člen 3. voilnega zakona za ustavodajno skupščino, ki določa, da imajo rezervni vojniki volilno pravico. Povrh tega se je minister oziral tudi na finančne razloge, ki zahtevajo, da se število vojaštva nekoliko zniža.

Velika stavka. Angleški premogariji so stopili v stavko. Sodi se, da število stavkajočih presega milijon. Posledice se že čutijo v tem, da je moralo mnogo industrijskih obratov ustaviti delo. Ministrski predsednik Lloyd George je v posebnem manifestu obsodil to stavko in pozval ljudstvo, naj se ji postavi v bran.

Grški kralj smrtno bolan. Grški kralj se je nedavno sprehajal po vrtu in se igral z opico. Opica pa je segla po njegovi beli roki in ga vgriznila. Kmalu so se pojavila znamenja težkega zastrupljenja krvi. Kralju postaja vsak dan slabše in zdravniki pravijo, da mu ni pomoči. Nekatere vesti pa zatrjujejo, da je kraljeva nezgoda z opico — pravljica. Strupe no opico je iskati kje drugje. Kdo je kriv kraljevega zastrupljenja, ni mogoče reči, a navajajo dve stranki: Venizelosovo in stranko odstavljenega kralja, ki živi v Svici. Venizelosu očitajo, da hoče proglasiti grško republiko, staremu kralju pa, da bi rad ob Konstantinovi smrti vrgel Venizelosa in si s pomočjo svojih pristašev priboril nekdanji prestol. Vsekakor je kraljeva opičja nezgoda zelo zanimiva, zlasti če se spomnimo, da je tudi prejšnji kralj dolgo bolehal, šele ko so ga pognali z prestola, se je izvedelo, da je zdravil rano od nekega skrivnega bodalca. Kakor znano, se nahaja Grška pred volitvami. Poročajo, da je Venizelosova zmaga zagotovljena.

Slovanski d'Annunzio. Poljski general Zeligowski je s svojimi četami zasedel Vilno, ki pripada Litvinom. Poljaki in Litvini se pogačajo že dve leti, kakor mi in Italijani. Nedavno so se sporazumeli, a premirje je trajalo le par dni. Zdaj je general Zeligowski z zasedbo Vilne postavil Litvine, Poljake in antanto pred izvršeno dejstvo. Zeligowskega bi potrebovali Slovenci na Koroškem in Primorskem.

Nova lekarna pri Sv. Lenartu v Slov. gor. Zdravstveni odsek za Slovenijo in Istro v Ljubljani je podelil lekarniško koncesijo za Sv. Lenart v Slov. gor. mag. pharm. Bogdanu Devedju.

Ljutomer. Zopet krožijo po Ljutomeru anonimna pisma, dobivajo jih pa — kar je zelo čudno — celo najbolj poštene osebe. Ker se ne čutijo krive grdihi očitani, jih vsebina takih podlih pisem pač nič ne razburja, le te povedo njih pisateljici, da jo dobro poznajo in nje ime razkrinkajo pred javnostjo, kakor hitro se spet pojavi kako tako pismo. Naj se pazi in sramuje! Poštenim je čast bližnjih sveta. — Pošteni Ljutomeržani.

Ljutomer. Umrla je 18. t. m. gospa Marija Kocuvanova rod. iz Ribnice, soproga sodnega nadoficijala v pokoju in trgovka, stara 53 let. Pokojnica je bila vzor narodne žene; sodelovala je vselej rada pri vsakem narodnem podjetju, zato jo bodo naša narodna društva težko pogrešala. Bodi ji ohranjen trajni spomin!

Ljutomer. V trgu se je pojavilo nekaj slučajev griže. Ena oseba je že umrla.

Gornja Radgona. Za naše stanovanjske in splošne razmere je značilno: Nek znani trgovci, ki se boče preseliti v Maribor, odda v najem svoj tukajšnji trgovski lokal, ki se nahaja na zelo neugodnem prostoru in ni niti pripraven za dobro trgovino, proti najemnini 40.000 K na leto, z vporabo stelaž in pulla 50.000 K. Pravijo, da hoče na ta način pokriti svojo izgubo pri vojnih posojilih. Seveda je izključeno, da bi mu kdo nasedel.

Našim kolporterjem. Uredništvo v Mariboru dobiva od kolporterjev nerazprodane iztise „Murske Straže.“ Prosimo, da se vrnjeni iztisi naslove izključno na upravništvo v Gornji Radgoni.

Tiskarna „Panonija“ v Gornji Radgoni je deloma že v obratu. Družba je dobila tiskarniško, knjigovozniško in prodajalniško koncesijo. V kraškem že prevzame tudi tisk našega lista.

Narodno gospodarstvo.

Zetev in draginja. Priznani strokovnjak v gospodarstvih zadevah g. Jovan razpravlja v 236. številki „Slovenca“ o vzrokih draginje živil. Vlada namerava napovedati draginji odločen boj, sama pa podražuje celo one predmete, ki jih imamo v izobilju in ki bi morali biti cenejši kot drugod. S trošarino in monopolsko takso hoče finančni minister kriti gradnjske doklade uradništva. Vzrok, da se je podražilo žito, je kriva vlada sama. Ko je padla cena žita na 5 kron in celo izpod te cene, je Centralna uprava nakupovala s ceno 7 K 20 v. Nekoliko pozneje je vlada pobijala draginjo in sicer na ta način, da je plačevala koruzo po 4 K 80 v fr. Bos. Brod v času, ko je stala koruza v Bački 3 K 20 v. V obeh slučajih je vlada cene dvignila. Drugi vzrok tiči v prostem izvozu. Značilno je, da vladni krogi niso imeli pravih podatkov o stanju žetve. Finančni minister je na podlagi Statistike iz leta 1913 naračunal, da bomo imeli letos najmanj 58.000 vagonov pšenice za izvoz. Vsled tega so na eni strani smatrali letošnjo žetev za sijajno. Ministrstvo za prehrano pa je na podlagi drugih podatkov sklepalo, da bo letos — primanjkljaj. Križale sta se dve statistiki. Obveljalo je stališče finančnega ministra, da se mora dovoliti izvoz pšenice dasiravno najbrž ne bo krita niti lastna poraba. Trgovci so se z največjo vnetostjo vrgli na nakup za izvoz, kar je tiralo cene dnevno navzgor. Kljub temu so naše cene žita še vpoštevamo kurz naše valute nižje kot svetovne cene. Vlada je predložila Gospodarskemu svetu v pretres maksimiranje cen, prepoved prepiranega zasluzka in prednost zadrug ter javni aprovizaciji pri žitni kupčiji. G. Jovan meni, da določitev najvišjih cen ne bi pobila visokih žitnih cen; uspeh bi imela le tedaj, če bi se vlada odločila k rekvizicijam. Izvoznih cen nima smisla maksimirati in radi tega bi trgovci v Vojvodini prodajali v Avstrijo in na Češko po poljubnih cenah. Mi bi sicer imeli najvišje cene, a za te cene bi nikdo ne prodal svojih pridelkov, ker bi zakonita trgovina nudila veliko več. Voznih tarifov pa finančno ministrstvo pod nobenim

pogojem ne more znižati, ravno tako ni upanja na kako finančno pomoč zadrugam, ker vlada že svoje redne izdatke s težavo krije.

Kmetijsko-gospodinski tečaj. Poverjeništvu za kmetijstvo priredi to jesen pet gospodinskih tečajev, ki bodo trajali od 15. oktobra do 23. decembra t. l. Za naše kraje je tak tečaj v Ormožu pod vodstvom g. Premrov. Ker pa lahko tečaj obiskujejo samo dekleta iz bližnje okolice, bi bilo želeli, da se slični tečaji prirede tudi v Ljutomeru, v Gornji Radgoni in v Murski Soboti.

Izvoz konjev in žrebet. Od konjerejev dobivamo pritožbe, da so zelo nezadovoljni, ker ne morejo prodati ne konjev ne žrebet. V jesenskem času je konjska kupčija najživahnejša, a letos skoraj popolnoma stoji. Kupcev ni, ker je izvoz čez mejo preprečen. Le redkokdaj kupi konja za domačo rabo, žrebet pa sploh ni mogoče prodati. Krme je malo, zima bo dolga, kaj naj kmet stori s konji, ki jih ne more prehraniti? V Beogradu so svojčas obljubili zastopnikom naše konjerejske družbe, da bodo dovolili izvoz žrebet. Na to obljubo so menda že pozabili, naš konjerejev pa trpi škodo. V Medžimurju in v Prekmurju vlada radi tega nejevolja nad vlado, ki se ne briga dovolj za kmetijske koristi. Opozorjamo naše poslance, naj vplivajo pri osrednji vladi, da se dovoli vsaj izvoz žrebet.

Novejše!

Narodno predstavništvo bo razpuščeno. Zadnjih sej se je udeležilo samo 40 poslancev. Vlada je razpravljala o vprašanju, ali je še res potrebno, da životari življenja nezmožno narodno predstavništvo. Odločitev še ni padla.

Jadranske konference ne bo? Včeraj bi morali naši delegatje odpotovati v Benetke. — Pred njihovim odhodom se je vršila seja ministrskega sveta, ki je bila dolgotrajna in zelo burna. Minister dr. Kukovec je zahteval od vlade pojasnilo radi koroškega plebiscita. Dr. Trumbić je podal obširno

situacijsko poročilo. Naglašal je, da se mirovni pogodbi ne moremo upirati, ker bi to imelo dalekosežne posledice. Nato je prišlo v razpravo vprašanje, ali je sedanja vlada dovolj močna, da rešava tako dalekosežni problem, kakor je jadranski. Ker pa italijanski opravniki v Beogradu še ni dostavili otičelnega vabila, kakor bi ga bil moral, se smatra, da Italija zavlačuje jadransko konferenco in delegatje niso odpotovali. S tem je nastala nova situacija.

Razno.

Umesten predlog. Ker je znano, da se Jugoslovani na ljubo našim zaveznikom povsod umikamo, in nas je vsled tega umikanja vedno manj, nam je došel iz vrst občinstva predlog, ki je res umesten in času primeren: Da se še bolj prikupimo zaveznikom in si zaslužimo njihovo pravo hvaležnost, preselimo se n. pr. v Mandžurijo ali pa magari v Saharo. To je tem lažje, ker je vsled čudovitega uspeha zadnje svetovne vojne „morje prosto.“ S tem svojim činom bomo pokazali vse svoje slovanske čednosti, hkrati pa bomo od naših prijateljev odvrnili sum o njihovi čuti za narodno samoodlobo in pravičnost. Zato zahtevajmo pri pogajanjih z Italijo samo brodovje in le brodovje. Pričakovati je, da bomo uspeli. Ne bodo nam več krčili odškodnine, temveč navrgli še kako odpravnino: treu und gesund entlassen.

REPERTOIRE

Slov. narodnega gledališča v Mariboru.

Cetrtek, dne 21. oktobra: Charleyeva teta. Izven abon.
Sobota, dne 23. oktobra: Sen kresne noči. Izven abon.
Nedeljo, dne 24. oktobra, popoldne: Gdč. Josette — moja žena. Izven abon. Zvečer: Španska muha. Izven abon.
Torek, dne 26. oktobra: Sen kresne noči. Abon. A-6.

Gospodarska zadruga

za Prekmurje, Mursko polje in Slov. gor. r. z. z. o. z.

Ima v zalogi po najnižjih dnevnih cenah razno manufakturno blago za moške in ženske obleke, barhente, vseh vrst platno, kuhinjato posodo, riž, čaj, papirno, unje, podplate, moške in ženske čevlje. Vseh vrst moko, adrob, otrobe, testenine.

Kupuje zrnje, sadje, kožo, vino, sadjerec, žganje, sploh vse poljedeljske pridelke.

Posreduje pri nakupovanju strojev in vseh gospodarskih potrebščin.

Kupevati in prodajati zadrugi imajo pravico samo člani.

Novi člani se sprejemajo v zadrugi pisarni in pri podružnicah. Osrednja trgovina in pisarna v Gornji Radgoni. Podružnice: Cankova, Murska Sobota, Beltinci, Dolnja Lendava, Križevci pri Ljutomeru.

Bakrene kotle

za kuhanje žganja, od 30—300 litrov izdeluje in razpošilja

Lovrenc Tomažič v Mariboru.

Cene zmerne. Sedna ul. 24. Toč. postrežba.

GARJE

erbeno, kraste, lišaje uniči pri človeku mast proti garjam. Brez vonja in ne maže perila. 1 lonček za eno osebo s poštnino K 12-50 v lekarni **TRAKOZY** v Ljubljani.

Zadruga za proizvodnjo sjemenja u Zagrebu.

Preradovičeva ulica št. 20. TELEFON 17—74.

Prodaja semena vseh vrst žita, detelice, sočivja in cvetlic. Semena so najizbornejše kakovosti, gojona in dobavljena pod strokovnim nadzorstvom, za njih izbornost se v vsakem oziru jamči. Ilustrovani ceniki se pošljejo na nahtevo brezplačno. Naročila se izvršujejo poštino-obratno, v tuzemstvo po povzetju ali plačilu naprej.

Naročajte naše liste!

Delavska družina

z štirimi delavskimi osebami od 14. do 60. leta, za poljska dela, se takoj sprejme proti prostemu stanovanju, eni kravi in legemu delu polja. Dnevniče za osebo po dogovoru. Oskrbništvo posestva Steinhof (Zlatorog), Plitviški vrh, p. Gornja Radgona.

Pristaši! Sirite naše liste!

Maši, podgane, stenice, ščurki

in vsa golazna mora poginuti! ako porabljate moja najbolje preiskavana in splošno hvaljena sredstva kot: proti poljskim mišim K 10—, za podgane in miši K 10, za ščurke K 20—, posebna mešana tinktura za stenice K 12—, uničevalno moljev K 10—, prašek za uši v obleki in perilu K 10—, in K 20—, proti mravljam K 10, proti ušem pri perutini K 10—, prašek proti mršom K 10 in 20 K, mazilo proti ušem pri ljudeh K 5— in K 10—, masilo za uši pri živini K 6— in 10—, tinktura proti mršom na sadju in zelenjavi (zračevalno rastlin) K 10—, masilo proti garjam K 12—. Pošilja po povzetju zavod za eksport. H. Jankec, Zagreb 45, Petrinjska ulica 3.

MAŠTIN

primenljivi krm; vsak teden ena pest, če pa se rabi kot nadomestilo za krmo tedaj po dve pesti. Pet zavezovalcev Mastina, prahu za pitanje sdrava, debele živine, za 6 mesecev na vsako živino. Dobil je najvišjo kolajno v Londonu, Parizu, Rimu, Dunaju. Tisote gospodarjev ga hvali in ponovno kupuje. Zahtevaj ga pri lekarnarju ali trgovcu, vsak ga lahko prosto prodaja. Ali pa piši lehami Trakoz v Ljubljani, Kranjska, po 5 zavojev. Stane K 30-50 s poštnino.

Pohištvo na prodaj!

Kompletna spalna soba iz masivnega črešnjevca lesa in ena miza z štirimi stoli, za 18.000 K pri Karolu Hojs, mizarški mojster Goraja Radgona.

Kdor ni obnovil naročnine, naj jo poravnata takoj!

Ustanovljeno 1903.

Stampilje

iz kartona in kovin

Modeli za predtiskanje perila itd.

Novo! Datum-Stampilje lastnega izdelka.

ANTON ČERNE

graveur

Ljubljana, Dvorni trg 1

„CROATIA“ zavarovalna zadruga v Zagrebu

ustanovljena leta 1884.

Pedružnica za Slovenijo v Ljubljani, Stari trg 11.

ZAVARUJE: Življenske rente, doto otrokom, glavnice na življenje, zgradbe in premije proti škodi požara in strele, steklene šipe proti razbitju, proti vlomom in telesnim nevarnostim. — Posebno zavarovanje proti nevarnostim na železnici in parobrodu za celo življensko dobo. Sprejema v vseh krajih Slovenije sposobne zastopnike in poletnike, katerim se nudi prilika znatnega zasluzka. — Zastopnik v Gor. Radgoni je gospod ZDRAVKO VRLIČ, Spodnji gris št. 7.

POSJOJILNICA V GORNJI RADGONI

r. zadr.
z. n. z.

Hranilne vloge

sprejema in jih obrestuje po najvišji obrestni meri. Obresti se pripisujejo koncem vsakega leta brez posebnega naročila h kapitalu. Hranilne knjižice drugih tuzemskih denarnih zavodov se sprejemajo brez vseh stroškov kot hranilne vloge, ne da bi se njih obrestovanje prekinilo. Za nalaganje po pošti so strankam na razpolago položnice kr. poštne-čekovnega urada v Ljubljani št. 10.593. Rentni davek plačuje Posojilnica sama.

Posojila

na osebni kredit, na hipoteko, trgovske kredite in v tekočem računu daje pod najugodnejšimi pogoji. Izposoje tudi na zastavo vrednostnih papirjev. Dolgeve pri drugih denarnih zavodih prevzema Posojilnica na sebe in dolžnik plačuje pri Posojilnici svoj dolg naprej. Stroški za to ne presegajo nikdar 10 kron. Prošnje za vključbo novih, kakor tudi za izbris plačanih posejil dela Posojilnica brezplačno, stranka plača le koleke.

Uradne ure

Uradni prostori so v lastni hiši, Glavna cesta števil. 14, zraven kolodvora.

so vsak ponedeljek, torek, četrtek in petek od 9. do 12. ure dop. Ako pride na ta dan praznik, uraduje se naslednji dan. Ob uradnih dnevih se sprejema in izplačuje denar.

Poja snila

se dajejo, prošnje sprejemajo in v drugi uradni pošti izvršujejo vsak delavnik od 8. do 12. ure dop.